

умови оновлення чинного законодавства про релігію та церкву. Адже в період духовно-релігійного відродження невідповідність чинної нормативно-правової бази реальному стану релігійно-церковного життя вочевидь стала зрозумілою.

І все ж таки, незважаючи на труднощі та упущення, порівняно з радянським періодом відносини церкви й держави в незалежній Україні змінилися докорінно. Держава намагалася будувати свою політику з урахуванням конфесійної ситуації, перебігу подій у релігійно-церковній сфері.

1. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25.
2. Неправда московських анафем. – К., 1999.
3. Постановления Собора Украинской Православной Церкви // Журнал Московской Патриархии. 1992. – №10.
4. Шуба О. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз). – К., 1999.
5. Інтерв'ю з патріархом Володимиром Романюком // Урядовий кур'єр. – 1995. – 17.05.
6. Прес-конференція глави УПЦ-КП Філарета (Денисенка) // Агенція релігійної інформації. – 1995. – №51.

7. Плохій С. Державна церква в Україні: ідеї, моделі, реалії // Сучасність. – К., 1994. – №7–8.
8. Шуба О. Смерть патріарха // Демократична Україна. – 1995. – 21.08.
9. Конституція України. – К., 1997.
10. Калашник П. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій, її місце і роль у розвитку державно-церковних відносин // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні. – К., 2001.
11. Урядовий кур'єр. – 1997. – 23.07.
12. Єленський В. Настав час робити перші кроки // Парафіальна газета. – 1997. – №5.
13. Звернення Державного комітету України у справах релігій // Агенція релігійної інформації. – К., 1996. – 19.01.
14. Агенція релігійної інформації. – К., 1996. – 3.05.
15. Рачинський С. Моральний дух кордону охоронятиме Церква // День. – 1998. – 4.12.
16. Заява Президента України Л.Д.Кучми // Урядовий кур'єр. – 1999. – 12.06.
17. Нетлінні і вічні християнські цінності. Виступ-привітання Президента України Л.Д.Кучми на урочистій академії, присвяченій 2000-літтю Різдва Христового // Урядовий кур'єр. – 2000. – 25.01.
18. Агенція релігійної інформації. – К., 1996. – 24.05.

O.BILOUS

RELIGIOUSLY-CONFESSION POLICY OF THE UKRAINIAN STATE IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF PUBLIC RELATIONS (1991–2001)

The problems of state-church mutual relations in Ukraine in the first decade of independence are examined in the article. Attention on different aspects of mutual relations between religious is accented, church by structures and state organs is marked on a necessity and importance of interconfession and state-church dialog.

Key words: state, church, religious organization, interconfession mutual relations, state-church relations, policonfessionist.

УДК 324.724

ББК 63.3(4УКР)

Микола Марчук, Тетяна Горбаль

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ УКРАЇНИ В ОСВІТНІЙ ПОЛІТИЦІ БІЛЬШОВИКІВ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 20-х років ХХ ст.

У статті досліджується політика більшовиків у галузі освіти національних меншин у першій половині 20-х років ХХ ст. Автор аналізує зміну становища національної освіти в Україні, основною причиною якої було бажання більшовиків збільшити кількість своїх прихильників серед представників національних меншин України.

Ключові слова: національні меншини, національна освіта, педагогічні курси, національні школи.

Сучасний етап української історії багато в чому є аналогічним за складністю суспільно-політичних процесів, що відбувалися в роки національного відродження та боротьби за відновлення української державності в 1917–1920 рр. та на початках утвердження радянської

влади у 20-х рр. ХХ ст. Схожість цих періодів полягає в тому, що як тоді, так і тепер формується політична нація українців, які представляють незалежну українську державність.

Сповнені політичної боротьби й подолання економічної розрухи, перші роки радянської

лади в Україні були не найбільш сприятливими щодо вирішення проблем культурно-освітнього розвитку національних меншин. Однак неправомірно вважати, що вони цілком лишилися осторонь уваги й практичної діяльності радянського уряду, його освітніх органів, хоча б виходячи з тих прагматичних міркувань, що пролетарській владі потрібні були союзники не лише в селянському середовищі, а й в особі національних меншин. Підстав для цього було більш ніж достатньо – з точки зору як внутрішніх обставин, так і зовнішньополітичних факторів.

У числі перших законодавчих актів, що визначали параметри функціонування закладів освіти національних меншин в Україні, була постанова Народного комісаріату освіти від 9 березня 1919 р. “Про обов’язкове вивчення в школах місцевої мови, а також історії та географії України”, в якій наголошувалося, що, зважаючи на відміну державної мови й проголошення всіх місцевих мов рівноправними, НКО надає право населенню на місцях визначати мову викладання в школах, причому мають бути забезпечені інтереси всіх національних груп. Як першочерговий крок, Наркомос уважав за необхідне ввести в школах усіх типів обов’язкове викладання однієї з місцевих мов. Тобто в школах із російською мовою викладання, яких усе ще була переважна більшість, мала викладатися або українська, або польська, або єврейська мова; у районах проживання колоністів – відповідно німецька, чеська чи інші мови [7, с.22].

Основу цього рішення складала урядова постанова від 26 січня 1919 р., суть якої зводилася до державного забезпечення вільного розвитку національної освіти. У ній заважувалося: “Відкидаючи всякий національний утиск, що є лише машкарою класового панування, Тимчасовий робітничо-селянський уряд України оголошує, що мова викладання в школах залежатиме від волі місцевого робітничого та селянського населення. Щодо вищої школи, то утворення рівнобіжних (паралельних) курсів на різних вживаних мовах України уможливить кожному вчитися своєю рідною мовою...” [2, с.46].

Слід зазначити, що на практиці ці і їм подібні декларовані наміри втілювалися в життя з подоланням значних труднощів, мали суперечливий характер, неоднозначні наслідки. Нерідко це залежало не стільки від загальнодержавних чинників, скільки від позиції органів місцевої влади. Хоча протягом усіх 20-х років

спостерігалися прояви шовіністичного русифікаторства й на більш високому рівні, часом – антисемітські настрої (у меншій мірі – антипольські, антинімецькі тощо).

Важливим фактором, що впливав на становище освіти національних меншин в умовах громадянського протистояння в українському суспільстві, були міжнародні відносини. Наприклад, загострення радянсько-польських чи радянсько-румунських стосунків оберталася певною байдужістю і до проблем національної освіти відповідних етнічних груп населення.

У перші роки радянської влади розв’язання тих чи інших конкретних проблем організації освіти національних меншин носило ситуативний характер. Окремі звертання з місць до вищих інстанцій, центральних партійних органів чи Наркомосу УСРР, давали певні результати й допомагали вирішувати конкретні проблеми освітніх закладів національних меншин.

Для планомірності й компетентності розв’язання освітніх проблем національних меншин у 1921 році було створено спеціальний орган – Рада з освіти національностей при Наркоматі освіти (Раднацмен), що складалася з Польського, Німецького й Литовського національних бюро та Татарського бюро в Донбасі. На місцях при відділах народної освіти створювалися відповідні національні секції, які відповідали за виконання урядової програми освіти нацменшин. Уже в серпні 1922 року був прийнятий програмний документ Раднацмену – “Положення про організацію справи освіти національних меншостей, які населяють територію УСРР”. У ньому були визначені основні засади розвитку освітньої системи для національних меншин. Положення визначало, що мета Раднацмену – правильна постановка й загальне керівництво культурно-освітньою роботою національних бюро НКО та їх органів, проведення через національні бюро відповідних заходів НКО, а також узагальнення досвіду роботи окремих нацбюро. У свою чергу завданням національних бюро було безпосереднє керівництво всією культосвітньою роботою серед національних меншин в Україні, залучення їх до культурного будівництва радянської влади. У справі освіти національних меншин члени нацбюро, як говорилося в положенні, були провідниками загальних наукових і організаційних основ роботи і всієї культосвітньої політики НКО, а стосовно роботи серед нацменшин – відповідали за фактичну постановку культосвітньої робо-

ти в їх середовищі. Загалом же положення регламентувало структуру й завдання органів освіти національних меншин згори донизу [1, с.94].

У становленні концептуальних основ освіти національних меншин рубіжним став 1923 рік, коли на вищому партійно-державному рівні був проголошений курс на коренізацію. І хоча спочатку цей процес розвивався відносно повільно, а про реальні досягнення коренізації можна було говорити лише в другій половині 20-х років, певні зрушення були помітні вже й тоді. У руслі цього курсу була створена Центральна комісія у справах національних меншостей при ВУЦВК, яка відігравала винятково важливу роль у житті національних меншин, працюючи, зокрема, і над розбудовою їх національного шкільництва.

Характеризуючи розвиток освіти національних меншин в Україні в першій половині 20-х років, голова Раднацмену Я.Ряппо зазначав, що завдання організації шкіл національних меншин радянський уряд розв'язував передусім через державне забезпечення їх матеріальних потреб [6, с.108].

Становище єврейської школи до революції було більш ніж складним. Національної освітньої системи як такої не існувало – ні в політичному визначенні, ні в практичній постановці. Єврейські школи потерпали від нестачі коштів, здебільшого містилися в непристосованих приміщеннях, гостро бракувало навіть найнеобхіднішої навчальної літератури. Украй низьким був освітній рівень учителів, що забезпечували освітній процес у єврейських школах. Ці, як і багато неназваних проблем, лишилися притаманними єврейським школам і в перший період після встановлення радянської влади. Проте був офіційний намір цієї влади на державному рівні вирішувати ці проблеми, що й становило основне завдання центральної єврейської секції, створеної при Наркомосі УСРР у 1920 році, та відповідних підрозділів на місцях. Однак, як і раніше, головною проблемою залишалася проблема фінансування. Держава була неспроможна виділяти необхідні кошти, а оскільки учнями єврейських шкіл були переважно діти з бідних верств населення (більш заможні відвідували в основному російські або українські школи), які не платили за навчання, то школи не мали й цього джерела фінансування.

За таких умов позначився деякий поворот до кращого. Одну з головних причин цього бачимо в тому, що єврейське учительство активно включилося в процес розбудови національної

школи та, у зв'язку із зазначеними вище обставинами, серйозно взялося за підвищення професійної кваліфікації, відвідуючи численні, створені переважно за державний кошт, курси перепідготовки вчителів. У цьому контексті необхідно розглядати й значне поживлення роботи щодо забезпечення єврейських шкіл відповідною навчальною літературою. На 1924 рік Держвидав України випустив п'ять найменувань найнагальніших підручників загальним тиражем 25 тис. примірників. Ще десять найменувань (тираж – 37 тис.) випустило єврейське громадське об'єднання “Культурліга” за підтримки єврейського бюро при Наркоматі освіти УСРР [3, с.59]. В умовах швидкого зростання мережі національних єврейських шкіл цього було явно недостатньо, і проблема підручників залишалася однією з найгостріших.

За відомостями НКО на 1 січня 1923 року в Україні вже діяло 268 єврейських трудшкіл, в яких навчалось майже 42 тис. учнів та працювало 1562 педагоги. Наступного року кількість шкіл збільшилася до 292, при цьому значно зросла кількість учнів та навчальних груп у самих школах, дещо покращилася (за наркомівським аналізом) якість навчання і, відповідно, його результативність [3, с.57].

Більш складною була ситуація з профшколами. На 1 січня 1923 року НКО УСРР мав відомості про 30 існуючих профшкіл. Їх доля залежала від того, чи будуть вони переведені на державне утримання, оскільки доброчинне фінансування Товариства Ремісничої Праці не забезпечувало належного рівня навчання. В умовах офіційного курсу на коренізацію, здійснення якого почалося невдовзі і який для національних меншин означав, крім іншого, і розвиток традиційних видів господарювання, названа проблема почала вирішуватися саме в руслі розширення державного фінансування національної освіти.

Щодо становища німецьких навчальних закладів, то воно було помітно кращим. І хоча їх інфраструктура, розвинена за часів царизму й частково в період гетьманату, сильно постраждала під час Першої світової та громадянської війн, соціальних катаклізмів перших років радянської влади, потенціал німецьких колоній давав можливість активного відновлення та розвитку національних навчальних закладів, і вже в 1923 році намітилося їх суттєве піднесення. За даними Наркомосу республіки на цей рік

існувало 626 німецьких шкіл із 35862 учнями і 966 вчителями в них. Переважну більшість шкіл становили трудшколи з 3–4-річним терміном навчання. У них навчалось близько 60% дітей відповідного віку. Хоча і в даному випадку також існувала нерівномірність. Так, у південних та південно-східних губерніях – Катеринославській, Харківській – навчалось близько 80% дітей, у той час як на Волині – лише близько 25% дітей німецької національності відповідного віку [3, с.63].

Загальне становище національної освіти в середовищі німецького етносу було найкращим з-поміж інших національних груп в Україні, і існувала цілком реальна перспектива в найближчому майбутньому повністю забезпечити українських німців національними школами. Хоча назвати цей процес безпроблемним аж ніяк не можна. Так як і інші, німецькі школи потерпали від дефіциту підручників і навчальної літератури. Старі підручники, якщо вони й збереглися, були визнані непридатними з ідеологічних міркувань, а нових, навіть букваря, катастрофічно не вистачало. Стабільний буквар офіційно визнаного змісту з'явився лише в березні 1924 року й був першою навчальною книгою німецькою мовою, виданою Держвидавом України за весь час радянської влади. Пізніше вийшли й інші новороблені та перекладені з інших мов підручники, була отримана певна кількість навчальної літератури з Німеччини.

Слід зазначити, що хоча в Україні й працювало створене на початку 1922 р. Центральне німецьке бюро при Наркоматі освіти, проте наявними успіхами, а насамперед самим існуванням національних шкіл, німецькі колонії завдячували самі собі. Матеріальне забезпечення шкіл, навчального процесу в цілому брали на себе громади, які компенсували освітні витрати на договірних засадах з органами народної освіти. Як правило, ці договори виконувалися господарчими союзами колоністів на 85–90% [3, с.61].

Напруженість у взаємовідносинах між колоністами й органами державної влади викликало намагання останньої проводити в життя Декрет про відокремлення школи від церкви. Ситуація ускладнювалася тим, що німецькі школи традиційно розміщувалися під одним дахом із молитовними будинками. Органи влади не погоджувалися на таке поєднання й дилему – кому повинне належати приміщення – школі чи релігійній громаді, вирішували, як правило, на користь школи.

Більш складною проблемою залишалося забезпечення німецьких колоністів національними закладами профосвіти. На початок 1924 р. діяли два німецьких педкурси, одні медичні курси й три сільськогосподарські профшколи. До того ж усі вони працювали лише в одній Катеринославській губернії. Тож перед органами освіти стояло нагальне завдання сприяти відкриттю нових закладів профосвіти й подбати про їх більш рівномірне розміщення в регіонах проживання німецької національної меншини.

На початку 20-х років становище національної освіти українських поляків було складним через причини, зумовлені політичними факторами. Ідеться про наслідки радянсько-польської війни, негативний вплив яких почав притуплятися лише в 1923 р. у контексті прийнятої на вищому партійному рівні політики коренізації. Оскільки до революції польська освіта перебувала під заборобою, то була відсутня й відповідна база, не існувало напрацювань і традицій, більш-менш розвиненої освітньої інфраструктури взагалі. Через це новостворювана польська школа особливо гостро відчувала дефіцит матеріальної бази, навчальної літератури, учителів. Оскільки матеріальне становище українських поляків, як і їх громадських організацій, було таким, що про фінансування національної освіти на громадських засадах не могло бути й мови, то держава взяла польські школи на бюджетне утримання.

Однією з найгостріших серед усіх нагальних потреб була проблема освітянських кадрів, і полягала вона в низькій кваліфікації польського вчителства. Значна частина його мала лише нижчу освіту, немало зустрічалося навіть малописьменних вчителів. Таке становище призвело до створення курсів перепідготовки вчителів для польських шкіл. Перші з них були відкриті в Києві й Бердичеві. Налагоджувалася більш-менш упорядкована система підготовки вчителів, які могли б викладати в старших групах трудшкіл, адже з 232 польських шкіл, які, за даними НКО УСРР, працювали в республіці в 1923/24 навчальному році, було лише 9 семирічок, решта – з 3–4-річним терміном навчання [3, с.66]. Польських національних профшкіл не було взагалі.

Новим кроком у розвитку освіти іноетнічного населення України стало створення в 1924 р. Центральної комісії у справах національних меншостей при ВУЦВК, яка відігравала винятково важливу роль в організації їх суспільного

життя, у тому числі і в розбудові національного шкільництва. Метою комісії були розробка й сприяння втіленню в практику заходів, що впливали з національної політики радянської влади. Комісія часто брала на себе вирішення питань, які з точки зору “великої політики” були малопомітними, але практичне значення яких на місцях набувало виняткової важливості. Так, на пропозицію комісії, норма учнів шкільної групи для нечисленних і розпоросених територіально нацменшин була зменшена вдвоє (з 40 до 20 осіб), що дозволило значно розширити мережу етнічно-національних шкіл.

Показником перших успіхів у розвитку освіти національних меншин в УСРР можна вважати такий: у 1924/25 навчальному році в республіці діяло 1565 російських, 566 німецьких, 342 єврейські, 255 польських, 43 болгарські, 10 чеських, 3 вірменські та 1 шведська (усі за мовою викладання) шкіл, а в наступному навчальному році – 1214 російських, 625 німецьких, 457 єврейських, 337 польських, 74 болгарські, 17 чеських, 5 вірменських, 1 шведська [8]. Зрозуміло, що статистика сама по собі не дає об’єктивного, а тим більше всеохоплюючого уявлення про стан справ у тій чи іншій сфері суспільного життя.

Однією з основних проблем розбудови освіти для національних меншин залишалася кадрова проблема, що полягала передусім у дефіциті вчителів для національних шкіл та низькому рівні кваліфікації їх переважаючої частини. Тож перед вищими освітніми органами, як і перед урядом узагалі, постало завдання в стислі терміни забезпечити належним педагогічним персоналом школи для національних меншин.

Найоперативнішими заходами в цьому напрямі, до яких вдалися владні органи, стали міжреспубліканські обміни освітянськими кадрами – українські вчителі направлялися на роботу в інші радянські республіки, у місця проживання значних компактних груп українців, а звідти у свою чергу прибували працівники освіти, які мали працювати в національних школах України. Відбувалося також направлення молоді для навчання в педагогічних закладах інших республік. В організаційному плані такий взаємобмін не становив труднощів, оскільки така тактика вписувалась у загальну стратегію національної політики радянської влади і правлячої більшовицької партії. Інша річ, що розв’язати проблему лише в такий спосіб було практично

неможливо з ряду причин, у тому числі й матеріально-побутового характеру.

Реальне вирішення проблеми було можливим лише за умови налагодження в самій Україні належної системи підготовки вчительських кадрів для шкіл національних меншин. Її створення почалося вже з початку 20-х років. Існуючих закладів педагогічної освіти національних меншин, відповідно реорганізованих в умовах радянського ладу, було явно недостатньо. Тож зусилля спрямовувалися передусім на розширення мережі навчальних установ, що мали забезпечити національну школу вчительськими кадрами. Динаміка їх зростання на початку 20-х років характеризується такими показниками [4, с.143]:

Педкурси	1920 р.	1921 р.	1922 р.	1923 р.
Єврейські	5	7	10	4
Німецькі	-	4	4	2
Польські	-	1	1	1

Слід зазначити, що наведені цифри стосуються лише нових закладів, що з’явилися в названий період. Паралельно вживалися заходи щодо зміцнення існуючих установ, зокрема шляхом переведення їх на державне фінансування (за рахунок бюджету). Так, у 1923 р. на держбюджет були переведені Житомирські єврейські, Хортицькі німецькі, Преславські болгарські педкурси, що забезпечувало передусім їх стабільну роботу.

Почала зростати й кількість слухачів нацпедкурсів, що було більш суттєвим показником, ніж зростання самої мережі педкурсів. Так, кількість слухачів на тих же Хортицьких педкурсах зросла в 1923 р., порівняно з попереднім роком, з 25 до 50 осіб, а на Пришибських німецьких курсах відповідно з 27 до 76 осіб [3, с.64].

Практикувалося створення короткотермінових курсів підготовки вчителів для початкових шкіл, оскільки лише силами вищих спекурсів розв’язати проблему вчительських кадрів для національних шкіл у стислі строки було неможливо. Проте вони розглядалися як другорядні заклади, про що свідчить той факт, що у всякого роду звітних і статистичних матеріалах, де йшлося про заклади освіти, фігурували лише трирічні, тобто вищі педкурси. Варто звернути увагу й на те, що наявність педкурсів націо-

нального спрямування не означала, що всі їх слухачі належали до відповідної національності.

Однією з причин такої ситуації була недостатня увага до викладання на деяких курсах національної мови і літератури. Недосконалість навчальних програм, як і низький професійний рівень тих, хто реалізовував їх в освітній практиці, відповідним чином відображалися на кваліфікаційному рівні випускників національних педкурсів. Не додавала професіоналізму майбутнім педагогам і надмірна заідеологізованість навчального процесу.

І все ж, є підстави для висновку, що в першій половині 20-х років у руслі офіційно проголошеної радянською владою національної політики немало було зроблено для становлення й розбудови освіти національних меншин. Поступова стабілізація в умовах непу внутрішньополітичної ситуації, відбудова економіки дозволяли збільшити фінансування на освіту. Відповідно зростала мережа культурно-освітніх закладів, на державне утримання переводилися заклади, які ще донедавна ледь животили на громадський кошт. Набирала розмаху робота щодо створення підручничкової бази. Особлива увага приділялася вирішенню проблеми дефіциту кадрів у школах національних меншин.

Зрозуміло, що організація національної освіти відбувалася в умовах її радянзації та відповідної ідеологізації. Названі явища в середовищі нацменшин сприймалися неоднозначно. Якщо на офіційному рівні, зокрема під час всеукраїнських чи регіональних з'їздів, конференцій, нарад учителів національних шкіл, що проходили під пильною опікою партійно-державних органів, політика радянзації знаходила таке ж офіційне схвалення, то місцеве населення зустрічало її з незадоволенням, передусім із причин антирелігійного спрямування освітньої політики радянської влади.

Утім, що стосується загальної оцінки досягнень у сфері освітньо-культурного будівництва серед нацменшин, вона не була однаковою навіть на вищих шаблях партійно-радян-

ської влади. Так, Секретаріат Центральної Контрольної Комісії КП(б)У в постанові від 14 серпня 1926 р. визначав, що “в напрямку задоволення інтересів і культпотреб нацменшостей за останній час досягнуто значних успіхів”, зокрема в поширенні мережі культурно-освітніх установ [5, с.162]. У той же час Раднарком УСРР розглядав це питання вочевидь із більш критичних позицій, оскільки в постанові про задоволення культурних потреб населення національних районів від 23 грудня 1926 р. констатував, що “стан культурно-соціального будівництва серед населення нацрайонів на Україні, незважаючи на низку заходів, що їх було вжито урядом, все ж таки залишається незадовільняючим” [5, с.170]. Існуючої мережі шкіл соціалістичного виховання було недостатньо для охоплення всіх дітей шкільного віку. Не вистачало й профшкіл, які до того ж не були забезпечені всім необхідним для організації нормального навчального процесу.

Виходячи з цього, є підстави зробити висновок, що в першій половині 20-х років у національній освіті нацменшин відбулася стабілізація, яка, проте, повною мірою не відповідала як планам уряду, так і побажанням самих національних меншин.

1. УІЖ. – 1990. – №8. – С.94–99.
2. Збірник узаконень та розпоряджень Робітничо-Селянського уряду України. – 1919. – №4. – С.46.
3. Народня освіта на Вкраїні. – Б.м., 1924. – С.57–66.
4. Войналович О. Організація шкільної освіти для національних меншин в Україні: 20–30 рр. – С.143–144.
5. Постанова Секретаріату Центральної Контрольної Комісії КП(б)У про українізацію радянського апарату і задоволення інтересів і культпотреб нацменшин. 14 серпня 1926 р. // Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К., 1994. – С.162–170.
6. Ряппо Я.П. Народня освіта на Україні за десять років революції. – Б.м., 1927. – С.108–109.
7. ЦДАВО України, ф.166, оп.1, спр.2, арк.22.
8. Чирко Б.В. Національні меншини в Україні (20–30 роки ХХ століття). – С.1.

M.MARCHUK, T.GORBAL

NATIONAL MINORITIES OF UKRAINE IN THE EDUCATIONAL POLICY OF BOL-SHEVIKS IN THE FIRST HALF OF 20th YEARS OF XX CENTURY

This article investigates the policy of Bolsheviks in the field of education of national minorities in the 1-st half of 1920th. The author analyses the change of the situation of the national education in Ukraine, the main reason of which was Bolsheviks' desire to increase the number of their well-wishers among the representatives of the national minorities of Ukraine.

Key words: national minorities, national education, pedagogical courses, national schools.